3. EKSPERTU SAGATAVOTIE BRUTO SEGUMI

3.1. AUGKOPĪBA

3.1.1. AUGĻI UN OGAS

Augļkopības nozares apskats par 2017. gadu

Klimatiskie apstākļi 2017. gadā ļoti tiešā veidā ietekmēja lielāko daļu no augļu un ogu kultūrām. Pavasaris bija vēls un vēss maijā, tas ietekmēja ziedēšanas kvalitāti un augļaizmetņu veidošanos. Jūlijā gaisa temperatūras bija zem normas, siltāki bija augusts un septembris, ar ļoti bagātīgiem nokrišņiem, kas daudzviet sekmēja pārmitru augšanas apstākļu veidošanos. Oktobris turpināja būt mitrs, bet vēss. Kopumā gads raksturojās ar to, ka lielākajai daļai kaitēkļu gads nebija labvēlīgs, toties slimību apkarošana bija ļoti nopietna. Arvien vairāk izkristalizējas, ka biežāk no nelabvēlīgiem apstākļiem cieš dārzi, kas iestādīti dārziem nelabvēlīgās vietās. Izskatās, ka Latvijas apstākļi nebūs piemēroti lielu komerdārzu ierīkošanai, bet jāorientējas uz nelieliem, bet labās dārzu vietās stādītiem dārziem.

No ogulājiem vismazāk cieta sarkanās jāņogas un upenes, taču īso ķekaru dēļ ražas bija mazākas. Pavasara salnas būtiski ietekmēja agro upeņu šķirņu ražu, bet vēlām šķirnēm raža bija laba. Praktiski saimnieciski nozīmīgas ražas ērkšķogām tika iegūtas tikai Austrumlatvijā, bet ir maz šo ogu stādījumu. Ievērojami cieta vasaras aveņu stādījumi, jo aukstuma dēļ cieta paši dzinumi, tā būtiski samazinot iegūto ražu. Rudens avenēm raža bija laba, bet visu potenciāli izaugušo ražu traucēja novākt ilgstošās rudens lietavas. Situācija izveidojās zemeņu stādījumos. Vismazākās ražas bija agro zemeņu stādījumos, bet daudz labākas ražas bija vidējo un vēlo šķirņu stādījumos. Krūmmellenēm stādījumi visvairāk cieta purvā stādītās platībās, savukārt minerālaugsnēs stādītajās situācija bija daudz labāka. Dzērvenēm gala rezultātā ražas samazinājumi nebija tik lieli, kā sākotnēji tika prognozēts. Smiltsērkšķu ražas bija vidējas, jo bija vērojamas būtiskas atšķirības pa reģioniem, līdzīgi kā ēdamiem pīlādžiem. Melnajiem plūškokiem ogu ķekari Latvijas Rietumu daļā pavasara aukstuma ietekmē bija tukšāki kā parasti. Normālas ražas bija krūmcidonijām, tikai nedaudz cieta augļu kvalitāte pārmitrajās vietās.

Visspēcīgāk no augļu kokiem cieta tieši kauleņkoki. Daļēji cieta arī ķiršu stādījumi. Neliels ražas samazinājums bija vērojams skābajiem ķiršiem, bet saldo ķiršu raža bija būtiski mazāka. Ievērojami cieta plūmju stādījumi, tādēļ plūmju bija stipri mazāk kā citus gadus, dažkārt kokā izveidojot tikai pa kādai plūmei. Praktiski tikai retos dārzos bija raža hibrīdplūmēm. Pavisam niecīga raža bija bumbierēm. Latvijā jau ilgāku laiku bumbieru platības būtiski nepieaug daudzo problēmu dēļ. Aukstais pavasaris ļoti ietekmēja ābolu augļaizmetņu veidošanas, jo cieta ziedpumpuri, tā radot ievērojamas atšķirības starp reģioniem. Aukstums vairāk ietekmēja Kurzemes reģionu, mazāk Zemgali, bet salīdzinoši maz reģionus aiz Daugavas. Lai arī pa reģioniem atšķirīga situācija, kopumā ābolu ražas samazinājums saruka tikai pa kādiem 15-20%, jo atlikušie augļaizmetņi labi pieņēmās svarā, tā radot mazāku ražas samazinājumu apjomā ziņā. Mazāka raža āboliem bija Kurzemē un Zemgalē, kamēr nelieli zudumi bija Vidzemē, bet gandrīz nekādi

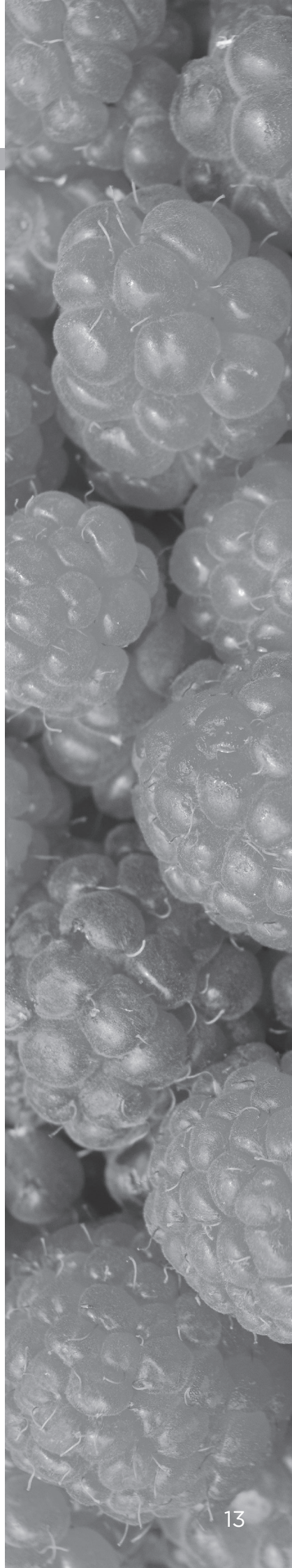

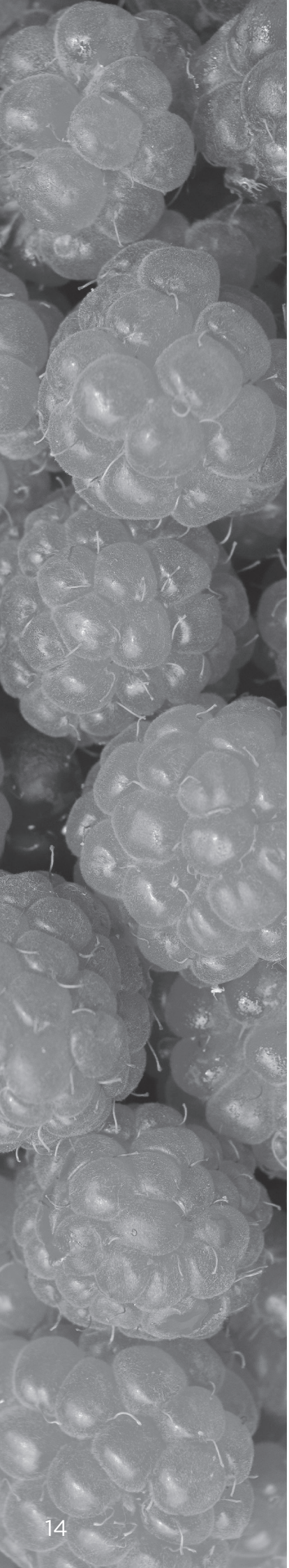

2017. gads neietekmēja Latgales reģionu. Savukārt ābolu kvalitāti ļoti ietekmēja ābeļu kraupis.
Vēsā vasaras sākuma dēļ masveida ābolu novākšana sākās vismaz par 7-10 dienām vēlāk. Rudens lietavu dēļ sarežģīti bija novākšanas apstākļi, kā rezultātā vairāk darba bija jāiegulda novākto ābolu apžāvēšanā un sagatavošanā uzglabāšanai.
Pagājušais gads nopietni apdraudēja, LOSP rosināto sezonas laukstrādnieku nodarbināšanas programmu, kas sāka darboties kopš 2014. gada. Līdz 2016. gada 30. novembrim iesaistīto sezonas laukstrādnieku skaits sasniedza 2733 cilvēku.
Sezonas laukstrādnieka ienākuma nodoklis attiecas uz personām, kas nodarbinātas augļkoku, ogulāju un dārzeņu sējā un stādīšanā, to kopšanā un ražas novākšanā, kā arī augļu, ogu un dārzeņu šķirošanā. Jauno nodokli piemēro personai, kura no 1. aprīļa līdz 30. novembrim pie viena vai vairākiem darba devējiem strādā ne vairāk kā 65 kalendāra dienas un kuras ienākumi nepārsniedz 3000 eiro.
Kopš turpina darboties 2014. gada 1. jūnija stājās spēkā grozījumi likumā par iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN), kas paredz augļkopībā un dārzeņkopībā nodarbinātajiem sezonas laukstrādniekiem piemērot samazināto IIN 15% likmi.
Cenas augļu produkcijai bija augstākas kā iepriekš, jo klimatiskie apstākļi nopietni ietekmēja augļu audzētājus visā Eiropā – Polijā, Vācijā, Francijā, Spānijā, kas līdz ar to atsaucās uz kopējo cenu politiku Baltijā, tā radot labvēlīgākus nosacījumus vietējiem augļu audzētājiem. Mazākas cenu izmaiņas bija manāmas ogu cenās, jo, lai arī ražas Eiropā bija mazākas, tomēr tirgus cenu svārstības nebija tik lielas. Tā kā pie mums lielākiem audzētājiem ir savi realizācijas kanāli ārpus Latvijas, tad cenu palielinājums bija salīdzinoši neliels.
Attīstības perspektīvas nozarē ir saistītas ar rūpīgu dārza vietu izvēli, nelieliem augļu dārziem. Noteikti ir jāizvēlas vairākas audzējamās kultūras, lai sadalītu riskus, kas var veidoties klimatisko apstākļu un tirgus ietekmes dēļ. Turpināsies meklējumi jaunu augļu un ogu kultūrām, ne tikai, lai paplašinātu patēriņa grozu iedzīvotājiem, bet veidotu jaunus pārstrādes produktus. Pieaugs interese par bioloģisko augļu un ogu dārzu veidošanu. Turpināsies jaunu biedru pievienošanās esošiem kooperatīviem, iespējams, veidosies jauni, jo sevišķi ogu audzēšanas sektorā iespējama jaunu zīmolu parādīšanas augļu, ogu realizācijā.

MĀRIS NARVILS,
LLKC Augkopības nodaļas
vecākais speciālists dārzkopībā